

НИЕ

Изданието е поддржано од:

Библиотека **РЕ:ГЕНЕРАЦИЈА**

Главен уредник
Филип Димевски

Јазична редакција
Филип Димевски

Лектура
Ирена Ралева

Наслов на оригиналот:
Евгений Замятин *Мы*

Компјутерска обработка
Бегемот

Ликовно уредување
Наталија Лукомска

© Сите права на изданието ги има БЕГЕМОТ ДООЕЛ – Скопје. Забрането е копирање, умножување и објавување на делови или на целото издание во печатени или електронски медиуми без писмено одобрение од издавачот.

НИЕ

ЕВГЕНИЈ ЗАМЈАТИН

ПРЕВОД ОД РУСКИ ЈАЗИК
ЃОРЃИ КРСТЕВСКИ

БЕЛЕШКА 1

КРАТОК ПРЕГЛЕД:

ПРОГЛАСОТ. НАЈМУДРАТА ЛИНИЈА. ПОЕМАТА

Само го препишувам, од збор до збор, она што денеска е објавено во Државниот весник:

„По 120 дена завршува изградбата на 'Интеграл'. Се ближи великиот, историски миг кога првиот 'Интеграл' ќе се вивне во космичкото пространство. Пред илјадници години вашите храбри предци ја покорија целата Земјина топка под власта на Единствената Држава. Вам ви претстои уште пославен подвиг: со стаклениот, електричниот и огнофрлачки 'Интеграл' да ја интегрирате бесконечната равенка на Вселената. Вам ви претстои да ги покорите под јаремот на разумот непознатите суштества од другите планети и што, можеби, сè уште се наоѓаат во дива состојба на слобода. Ако тие не сфатат дека ние им носиме математички безгрешна среќа, наша должност е да ги натераме да бидат среќни. Но, пред оружјето, ние ќе го употребиме зборот.

Од името на Добротворот, до сите броеви на Единствената Држава, објавуваме:

Секој што се чувствува способен е должен да пишува трактати, поеми, манифести, оди или други дела за убавината и величието на Единствената Држава.

Тоа ќе биде првиот товар што ќе го понесе 'Интеграл'.

Да живее Единствената Држава, да живеат броевите, да живее Добротворот!“

Го пишувам ова и чувствувам како ми горат образите. Да: да се интегрира грандиозната вселенска равенка. Да: да се исправи дивата крива линија, да се исправи по тангента – асимптота – во права линија. Бидејќи линијата на Единствената Држава е права. Величествена, божествена, прецизна, мудра права – најмудра од сите линии...

Јас, D-503, градителот на „Интеграл“, сум само еден од математичарите во Единствената Држава. Моето перо, навикнато на бројки, не е способно да создаде музика за асонанции и рими. Само се обидувам да го запишам она што го гледам, поточно – она што го мислам, што ние го мислиме (токму така: ние, и тоа „НИЕ“ нека биде заглавјето на моиве белешки). Но, сега тоа ќе биде диференцијалот од нашиот живот, од математички совршениот живот на Единствената Држава, а штом е така, зарем ова само по себе нема да биде поема, и покрај мојата волја? Ќе биде – верувам и знам.

Го пишувам ова и чувствувам како ми горат образите. Веројатно слично е на тоа кога жената првпат ќе го почувствува во себе пулсот на новото, сè уште малечко, слепо човече. Тоа сум јас и истовремено не сум јас. И долги месеци ќе го дои со својот сок, со својата крв, а потоа со болка ќе го откине од себе и ќе го положи пред стапалата на Единствената Држава.

Но, јас сум подготвен како секој или како речиси секој од нас.

Подготвен сум.

БЕЛЕШКА 2

КРАТОК ПРЕГЛЕД:

БАЛЕТОТ. КВАДРАТНАТА ХАРМОНИЈА. ИКСОТ

Пролет. Од зад Зелениот сид, од дивите невидливи рамнини, ветрот носи жолта медена прав од некои цветови. Од таа слатка прав се сушат усните, па мора постојано да се обликуваш со јазикот. Се чини дека сите жени (и мажи, се разбира) што ќе ги сретнеш имаат слатки усни. Тоа донекаде го попречува логичкото размислување.

Ама затоа, пак, какво е само небото! Сино, без ниту едно облаче (колку лош вкус имале нашите древни предци, ако нивните поети можеле да се инспирираат од тие грозни, несмасни и глупави купчиња водена пара). Јас го сакам – а убеден сум дека нема да згрешам ако кажам: ние го сакаме само ваквото, стерилно и беспрекорно чисто небо. Во ваквите денови целиот свет е излиен од истото неподвижно и вечно стакло од кое се направени како Зелениот сид, така и сите наши други градби. Во ваквите денови ја гледаш најсината длабочина на нештата, некакви нивни дотогаш непознати и извонредни равенки – и тоа го гледаш во највообичаените, секојдневни предмети.

Еве, на пример, ова. Утрово бев во хангарот, каде што се гради „Интеграл“, и наеднаш ги здогледав машините: со затворени очи, самозаборавено, кружеа топките на регулаторите; курблите со блесок се превиткуваа надесно и налево; балансерот гордо нишаше со плеките; во такт со нечујната музика се наведнуваше длетото на машината за длабење. Одеднаш ја

видов сета убавина на тој грандиозен машински балет, озарен од лесното сино сонце.

И потоа ми надојде мисла: зошто е убаво? Зошто танцот е убав? Одговор: бидејќи тоа е неслободно движење, бидејќи сета длабока смисла на танцот се состои токму во апсолутната и естетска потчинетост, во идеалната неслобода. И ако е точно дека нашите предци му се оддавале на танцот во највдахновените мигови од својот живот (религиозни мистерии, воени паради), тогаш тоа значи само едно: инстинктот за неслобода одамна е дел од човечката природа и ние, во сегашниов живот – само свесно...

Подоцна ќе мора да завршам: штракна нумераторот. Го кревам погледот: се разбира, тоа е 0-90. За половина минута таа ќе биде тука за да ме поведе на прошетка.

Милата О! – отсекогаш ми се чинеше дека личи на своето име: за 10 сантиметри е пониска од Мајчинската норма и затоа е тркалезна во телото, а розовото О, нејзината уста, е отворена за да го прими секој мој збор. И има тркалезни, надуени набори кај рачните зглобови, како кај децата.

Кога таа влезе, во мене сè уште брмчеше логичкиот замаец и по инерција почнав да раскажувам за штотуку смислената формула во која влегувавме и сите ние, и машините, и танцот.

– Чудесно. Нели? – прашав.

– Да, чудесно е. Пролет – розово ми се насмевна 0-90.

Ах, ете ти пак: пролет... Таа пак зборува за пролетта. Женишта...

Замолкнав.

Надвор сме. Булеварот е полн: на вакво време личниот попладневен час обично го трошиме на дополнителна прошетка. Како и секогаш, Музичката фабрика со сите свои труби го пееше Маршот на Единствената Држава. Во измерени редови, по четворица, свечено газејќи по тактот, чекореа броевите – стотици, илјадници броеви, во сини унифи¹, со златни плочки на градите, на кои беа означени државниот број на секого и на секоја од нив. И јас – ние, четворицата, бевме еден од безбројните бранови во тој моќен поток. Лево од мене се наоѓаше 0-90 (кога ова би го пишувал некој од моите влакнести предци пред

¹ Веројатно, од старото Uniforme (заб. на авторот).

илјадници години, веројатно би ја нарекол со смешниот збор „мојата“); десно – двајца непознати броеви, женски и машки.

Блажено сино небо, ситни детски сонца во секоја од плочките со нашиот број, лица незамрачени од безумието на мислите... Зраци... Сфаќате ли: сè е како да е делче од единствена, блескава и насмеана материја. И бакарниот такт: „Тра-та-та-там. Тра-та-та-там“, тие бакарни скали што сјаеја на сонцето, и со секое скалило се возвишувате сè повисоко, во небесното синило од кое ти се свртува во главата...

Сега, исто како што ми се случи утрово во хангарот, одново видов, само што сега небаре првпат во животот, видов сè: беспрекорно правите улици, блескавото стакло на тротоарите, божествените паралелопипеди на просирните живеалишта, квадратната хармонија на сиво-сините редици луѓе. И чувствувам: небаре не биле цели поколенија, туку јас, токму јас сум ги победил стариот Бог и старовремскиот начин на живот, и токму јас сум го создал сево ова, се чувствувам како кула и се плашам да го поместам лактот за да не се распрскаат парчињата стакло, куполи, машини...

А потоа наеднаш – скок низ вековите, од + кон -. Се присетив (очигледно асоцијација според контрастот) – одеднаш се присетив на една слика во музејот: на нивниот, тогашен дваесетти век, на булеварот, заглушувачки шарен, преполн со луѓе, тркала, животни, плакати, дрвја, бои, птици... И велат дека навистина било така, дека би можело да биде. А мене тоа ми се причини толку нестварно, толку бесмислено што не издржав и се раскикотив.

И во истиот миг се јави ехо, смеа, од мојата десна страна. Се свртев натаму: и здогледав бели, необично бели и остри заби на едно непознато женско лице.

– Простете – рече – но толку вдахновено се обсиравте, како да сте некој митски бог во седмиот ден од создавањето. Ми се чини дека сте убеден оти и мене сте ме создале, а не некој друг. Тоа многу ми ласка...

Сето тоа беше искажано без насмевка, дури би рекол, со одредена почит (можеби ѝ беше познато дека сум градител на „Интеграл“). Само не знам, во нејзините очи или веѓи, имаше некаков чуден икс што ме дразнеше и никако не можев да го

сфатам, да му дадам математички израз. Некако се збунив и, плеткајќи се, почнав логички да ја мотивирам мојата смеа.

– Сосем јасно е дека овој контраст, оваа непремостлива бездна меѓу сегашново и тогашното...

– Но, зошто е непремостлива? (Колку ѝ беа само бели забите!) Преку секоја бездна може да се изгради мост. Само замислете си: барабани, баталјони, редици луѓе – сето тоа го имало тогаш и затоа...

– Па, да: јасно е! – викна (тоа беше неверојатно вкрстување на нашите мисли: како да ги изговараше истите зборови што ги запишав пред да појдам на прошетка). – Сфаќате ли: ги имало дури и мислите. А тоа е така зашто никој не е „сам“, туку е „еден од“. Ние сме толку исти...

Таа:

– Уверен ли сте во тоа?

Ќ ги видов веѓите, кренати под остар агол кон слепоочниците, како остри рокчиња на икс, и одново се збунив; почнав да гледам налево-надесно и...

Десно од мене стои таа, тенка, остра, вита како камшик, I-330 (сега можам да ѝ го видам бројот); лево од мене е О, сосем поинаква, целата тркалезна, со детски набори на рацете; на крајот од нашата четворка стои за мене непознат машки број, некој двапати свиткан како буквата S. Сите бевме различни...

I-330, која беше десно од мене, се чини го улови мојот збунет поглед и со воздишка рече:

– Да, за жал!

Во суштина ова „за жал“ беше сосем на место. Ама, сепак, имаше нешто на нејзиното лице или во нејзиниот глас...

Со невообичаена острина за мене, реков:

– Ништо не е за жал. Науката се развива и јасно е, ако не денес, тогаш по педесет или сто години...

– Дури и носовите ни се раз...

– Да, носовите – речиси викнав. – Штом постојат, сеедно е која е основата за завист... Ако носот ми е топчест, а некој друг има...

– Ах, па вам носот ви е дури и „класичен“, како што велеле во старите времиња. А рацете... Не, покажете ги, покажете ги рацете!

Не поднесувам кога ми ги гледаат рацете: целите се обраснати со влакна – некаков глупав атавизам. Ја подадов раката и со туѓ глас реков:

– Мајмунски ми се.

Таа ми ги погледна, а потоа го насочи погледот кон моето лице:

– Да, мошне интересен спој – ме меркаше со погледот, како на вага, а рокчињата од крајчињата на веѓите одново се појавија.

– Регистриран е кај мене – радосно ја отвори розовата уста О-90.

Ах, само кога би можела да молчиш. Впрочем, милата О... како да кажам... има погрешна брзина на јазикот; брзината на јазикот секогаш треба да биде малку помала од брзината на мислите, никако не смее да биде обратно.

На крајот од булеварот, на акумулациската кула, своното отчука 17 часот. Заврши личниот час. I-330 си замина со машиниот број. Тој ми има познато лице што влева почит. Некаде сум го сретнал, само не се сеќавам каде.

На разделба, I ми се насмевна со устата во облик на икс.

– Наминете утре во салата 112.

Ги кренав рамената.

– Ако добијам налог баш за таму...

А таа ми одговори со некаква несфатлива увереност:

– Ќе добиеш налог.

Женава на мене дејствуваше толку непријатно како неразложлив, ирационален член што случајно се нашол во некоја равенка. И се израдував што барем за кратко ќе останам насам со милата О.

Рака под рака, ги поминавме четирите ленти на булеварскиот коловоз. На аголот таа требаше да сврти десно, а јас лево.

– Би сакала денес да дојдам кај вас, да ги спуштам завесите. Баш денес, веднаш... – О плашливо ги крена кристално сините очи кон мене.

Баш беше смешна. Но, што можев да ѝ кажам? Вчера беше кај мене и многу добро знае дека нашиот следен сексуален ден е дури задутре. Стануваше збор за истото „избрзување на ми-

слата“, слично на (често со штетни последици) прераното па-
лење на искрата во моторот.

На разделба двапати – не, ќе бидам точен – трипати ѝ ги
бакнав чистите сини очи, неизвалкани од ниедно облаче.